

PISTO
RIUS

Roy Jacobsen
Zázračné dítě

| Roy Jacobsen |

| Zázračné dítě |

Z norštiny přeložila Jarka Vrbová

Pistorius & Olšanská
Příbram 2011

Tato publikace byla vydána s laskavou finanční pomocí nadace NORLA.
This translation has been published with the financial support of NORLA.

Copyright © CAPPELEN DAMM AS, 2009

Translation © Jarka Vrbová, 2011

ISBN 978-80-87053-55-3

1 |

Začalo to tím, že jsme se pustili do malování bytu. To znamená, že já maloval spodní část stěn, jelikož jsem byl poměrně malý, byla to docela dřina, a matka stála na kuchyňské židli a natírala pod stropem. Jedna stěna nám trvala několik dní. Jednou večer přišla paní Syversenová, obhlédla naše dílo, zkrřížila ruce na objemném hrudníku a řekla:

„Proč nezkusíš tapety, Gerd?“

„Tapety?“

„Ano, pojdte se podívat k nám.“

Šli jsme tedy k nim, Syversenovi bydleli přes chodbu a já u nich nikdy nebyl, i když jsme byli sousedé už několik let a měli Anne-Berit, holku mého věku, která chodila do vedlejší třídy, a dvě mladší šestileté sestry, dvojčata. Matka mi všechny Syversenovy holky často dávala za příklad, když se jí na mně něco nelíbilo.

„Podívej se na Reidun a na Monu,“ začínala vždycky. Anebo mluvila o Anne-Berit, která podle paní Syversenové tvrdila, že je to zábavnější doma, kde je postel a jídlo, než venku na ulici, kde život chystá mnohá nebezpečí, všude se válejí zbytky bednění, kusy zdíva a tašek poházených mezi bloky, v trávě plno pařezů a klacků, záludných potoků a hustého křoví s nenápadnými blátivými pěšinkami, kde jsme si zapalovali ohýnky z dehtového papíru, z kusů ztuhlého asfaltu a úlomků prken a stavěli si patrové boudy – a jaké, pane. Vedly se o ně slavné bitvy, velké a nezapomenutelné, někdy se ale z neznámého důvodu zřítily a den poté je musel někdo znovu postavit, nikdy ten, kdo je zničil. Ti, kdo stavějí, nejsou nikdy totožní s těmi, kdo boří, a já to zmiňuju proto, že já, přestože jsem byl prťavý, jsem patřil k těm, co stavějí. Prožil jsem nejednu slzu, když jsem našel naše zámky v troskách, padala velká slova o represáliích a hrozivé pomstě, ale vandalové neměli co ztratit, leda tak svou rozvernou náladu a široký škleb. Dělení do sociálních vrstev začalo už tady – na ty, co mají co ztratit, a na ty, co nikdy neměli ani nebudou mít v plánu cokoli vytvořit. Svět venku nebyl nic pro Anne-Berit a její sestry, ty ani nestavěly, ani nebořily, seděly kolem stolu v kuchyni

a způsobně večerely, a to pořád, jak jsem měl dojem, teď i s panem Syversenem. Trůnil v čele stolu jen v nátělníku a šle mu visely podél mohutných stehů bagristy, jež přetékalý z titěrné sedačky kuchyňské židle.

Na stěnách bytu rodiny Syversenovy jsme poprvé uviděli tapety s květinovým vzorem, které v šedesátých letech měnily norské dělnické domovy v malé tropické džungle. Mezi liánami stály křehké police na knihy a pod nimi hnědo-běžovo-bíle pruhovaný rohový gauč, osvětlený malými neviditelnými lampičkami jako mihotavými nebeskými tělesy, nenápadně umístěnými pod policemi. Všiml jsem si matčina vlahého rozostřeného pohledu, a jak jsem věděl už předem, nejdřív tak tři čtyři vteřiny bude projevovat holčičí nadšení, než přejde do své obvyklé upozaděnosti, a ta pak vyústí v realistické odůvodnění: „Ne, tak tohle si my dovolit nemůžeme. Tohle není nic pro nás,“ atd. A v té době jsme si, tedy matka a já, nemohli dovolit skoro nic, protože prodávala boty v obchodě na Vaterlandu jen na půl úvazku, aby byla zpátky doma, když se přiloudám ze školy, takže, jak mi oznámila každé jaro, nemůže svého chlapce ani nikam poslat na prázdniny. Jako bych o to stál, aby mě někam posílala, chtěl jsem být i v létě doma, u ní. Hodně lidí od nás ze sídliště zůstávalo v létě doma, i když považovali za nutné předstírat, že tam prakticky nejsou, anebo halasně zdůrazňovat, že vlastně ani nikam na dovolenou jet nechtěli.

„Není to příliš nákladné?“ zeptala se matka s použitím slova, jež užívala jen před lidmi. Když jsme byli sami dva, říkali jsme *drahé*, a to jsme taky mysleli.

„Nikoli,“ pravila paní Syversenová důležitě, protože četla švédské časopisy pro ženy, na rozdíl od matky, která si kupovala výhradně norské – a vytáhla jich hromádku z poličky uprostřed tropického pralesa, nalistovala reportáž z Malmö a zavolala na pana Syversena do kuchyně, aby našel úcty a Gerd je ukázal.

Díval jsem se na toho mohutného muže, který zahučel „tak jo“ a byl ochota sama, přikročil k teakové stěně a vytáhl zásuvku, kam se mohla vejít nejvýš jedna pohlednice, a já cítil, jak se mi do nosu dere ta zvláštní vůně dospělého, těžce pracujícího muže a zase mě napadlo jako pokaždé, když jsem se s tímhle člověkem těsně míjel

na schodech nebo dole v dílně, že mi to vlastně ani tak moc nevadí, že nemám tátu, i když pan Syversen je dobrácký a mírný a vždycky utrousí nějakou vlídnou poznámku, byť o tématech, která mě nezajímají. Jinými slovy v téhle rodině stála za každodenní výchovou tří holek, které vzorně a beze slova žvýkaly v kuchyni a vrhaly na nás kradmé pohledy, jeho žena.

Zajímavé bylo, že matka nad těmi účty nemohla jen tak mávnout rukou a pronést obvyklý soud. Tapety totiž nebyly nijak „nákladné“, ani je Syversenovi nekoupili ve Švédsku, nýbrž v domácích potřebách v nákupním středisku tady v Årvollu vedle banky a obchodů Agda Manufaktur a Myklebust, kam jsme chodili nakupovat, když jsme z nějakého důvodu nešli k Lienovi v ulici Traverveien nebo k Omaru Hansenovi v Refstadské aleji, a kde si matka vloni půjčila ledničku, jenže pak jí to připadalo zbytečně drahé a taky jsme zjistili, že ji vlastně nepotřebujeme. Bylo to v době stavby Berlínské zdi a za prezidenta Kennedyho, především to ale byla Gagarinova epocha, protože ten Rus vyvedl z míry celý svět tím, že se vrátil ze zaručeně smrtonosné výpravy živ. Tou dobou stál Jaguar Mark II celých 49 300 norských korun, kteroužto informaci tu uvádím nejen jako kuriozitu, ale hlavně proto, že jsem tu cifru viděl napsanou na ceduli na výstavě aut v Bjerke Travbane a od té doby ji držím v hlavě, možná i vzhledem k faktu, že jsem dobře věděl, že máme dluh na bytě ve výši 3 200 korun, a to znamenalo, že ten jaguár má cenu šestnácti bytů, tedy v podstatě celého bloku. A způsob, jak srovnávám auto s domovy sedmdesáti šesti živých lidí všeho věku, například u nás ve trojce, je druh vědomosti, jíž je člověk v dětství zasažen jako nákladním vlakem a později se jí nedokáže zbavit. Představte si všechny ty vůně, každá rodina má přece svou vůni, liší se jí od ostatních, a všechny ty tváře a hlasy, nesladěný sídlištní sbor, všechna ta těla, šaty a pohyby, když sedí s vyhrnutými rukávy u večere a hádají se nebo se smějí nebo brečí nebo mají zavřené pusy a žvýkají dvaatřicetkrát na každé straně. Co je proti tomu všemu jeden jaguár? Měl snad v přihrádce revolver? Přinejmenším. Hodně jsem na to auto myslel, nejspíš až moc, bylo lahově zelené.

„A k tomu ještě lepidlo,“ zpracovávala nás paní Syversenová dál, jako by si najednou uvědomila, že to s námi jde nějak moc hladce.

„Není tu,“ přerušil ji pan Syversen, který, jak se vzápětí ukázalo, se jmenoval Frank.

„Co to říkáš, Franku?“ zeptala se paní Syversenová ostře, vzala od něj účty a začala je studovat pod kritickým pohledem brýlí s uhlově černými šestibokými obroučkami, které nejdřív nemohla mezi všemi těmi světle modrými porcelánovými figurkami a oválnými cínovými popelníky najít, procházela jednu polici za druhou, kde by podle mého názoru měly správně stát knihy, copak v téhle rodině nemají knihy? Ale Frank jen lhostejně pokrčil rameny, usmál se na matku, položil mi na krátce ostráhanou hlavu dlaň těžkou jak olovo a řekl:

„Tak co, Finne, u vás šéfuješ rodině ty, vid’?“

Větu zřejmě inspirovaly skvrny od zelené barvy, měl jsem je ve tváři, na prstech a ve vlasech a zřejmě jsem vypadal, že se mám co ohánět, abychom se s matkou udrželi nad vodou.

„Ano, je moc šikovný,“ řekla matka a maličko se jí slova zadrhla v hrdle. „Bez něj bych to vůbec nezvládla.“

Což je věta, kterou mám rád, protože v té době vážně stačilo málo a matka se hroutila, přestože jsme bydleli v domě z armovaného betonu s vlaštovčím hnízdem na půdě a se sousedy, co mírumilovně posedávali na balkonech a pili kafe nebo měli celé hodiny hlavu pod kapotou auta, já jsem se ve škole učil líp než většina dětí a ona dostávala pravidelně každých čtrnáct dní plat. Přestože se nám vlastně nikdy nic vážného nepříhodilo, jako bychom byli neustále obklopeni nebezpečím, jemuž se nám jen zázrakem dařilo vyhnout, aspoň zatím, ale jak matka říkala, když se něco nestane, tak si z toho ani neodneseme poučení.

„Víš, nějak mi ubývají síly,“ šeptala, když jsme měli něco před sebou, a odkazovala tím – i když jsem se nikdy nezeptal a ona to nikdy nevysvětlila – na rozvod, který ji určitě zavalil jako kamenná lavina, a uvedl tak do chodu sérii drobných příkoří z nekonečné ubohosti života. Neboť přestože to byla doba Jurije Gagarina, nebyla to rozhodně doba rozvodů, ale doba manželství. Od rozvodu našich neuplynul ani rok a otec už nebyl mezi živými, jak to matka vyjadřovala, protože utrpěl pracovní úraz. Zemřel při havárii jeřábu v Akerských docích. Nepamatuju si ani jeho, ani rozvod, ani to neštěstí, ale matka si to pamatuje za nás oba, i když z ní nikdy nedo-

stanu nic konkrétního třeba o tom, jak vypadal, co dělal rád a co nerad, jak trávil volný čas, pokud nějaký měl, odkud pocházel a o čem mluvili ve šťastných obdobích, vsadím se, že je taky zažili, třeba když mě čekali. Ani fotky mi nechtěla ukázat, byla to zkrátka doba, kterou chtěla nechat za sebou.

Hned v závěsu za těmi dvěma neštěstími následovalo ještě jedno, které souviselo s vdovskou penzí. Než otec natáhl bačkory, stihl se oženit a mít dítě, holku, ani jsme nevěděli, jak se jmenuje, ale někde existovala nějaká vdova s dítětem a pobírala peníze, které jsme měli dostávat my dva s matkou, a utrácela je určitě za sázky do lotynky, za taxíky a za trvalou.

„No, nechápu, kam se poděly,“ řekla paní Syversenová rezignovaně a mávala účty za tapety bez lepidla. A matka tak aspoň mohla návštěvu zakončit svým obvyklým:

„Tak, my si to všechno propočítáme.“ A vyslala poslední úsměv k dcerám, které na nás mlčky zíraly s otevřenou pusou obroubenou třemi mléčnými vousy. „Děkujeme, že jste nám ty tapety ukázali, je to opravdu krásna.“

2 |

Hned den nato jsme zašli do Årvollského centra a prohlíželi si tapety. A to byl dost pozoruhodný čin, protože matku nejenže pořád obklopuje nebezpečí, ale taky si všechno předem dlouho promýšlí. Zelená barva, na kterou jsme právě vyplácali spoustu peněz, nebyl žádný náhlý nápad, ale výsledek důkladných úvah, které probíhaly od posledních Vánoc, kdy nás pozvali na kafe s cukrovím starší manželé z přízemí, kteří měli stěny natřené nezvyklou barvou, a jak vyšlo posléze najevo, vymalovali si sami, štetkou.

Jindy mě zase matka přišla vyzvednout ke kamarádovi jménem Essi, jehož otec přesunul dveře nejmenšího pokoje z obýváku do předsíně, takže Essiho starší sestra, které bylo šestnáct, měla samostatný vchod z předsíně. A teď jako by všechna ta pozorování včetně obchodu, kde jsme stáli, vyvolávala představy o otevřených možnostech a o obnově, ano, mezi těmi sáčky s barvou a modrými pracovními plášti jsem v tom krámě dokonce pocítil jakési očištění a optimismus, který by dokázal pohnout kamenem, a jako by všechno do sebe zapadalo a mělo vyústit v jediný veliký závěr.

„No,“ řekla matka, „toho podnájemníka si vzít musíme. Nic jiného nám nezbývá.“

Udiveně jsem se na ni podíval, už jsme o tom sice mluvili dřív, ale dohodli jsme se, alespoň jsem to tak pochopil, že si nikoho na byt nevezmeme, i kdyby se nám vedlo sebehůř, protože to by znamenalo, že bych přišel o svůj milovaný pokoj a musel se přestěhovat k ní.

„Budu spát v obýváku,“ řekla, ještě než jsem otevřel pusu.

Toho odpoledne jsme tedy zakoupili nejen tapety a lepidlo, ale zformulovali jsme i inzerát do *Arbeiderbladetu*, že hledáme podnájemníka. Znovu jsme kontaktovali mohutného samce Franka. Nemohl by Frank, přes den zaměstnaný jako bagrista na stavbě nového sídliště v Grorudském údolí, přemístit dveře dětského pokoje do předsíně, aby nám podnájemník nenarušoval soukromí, když bude vcházet nebo vycházet, a aby nám tak úplně cizí člověk necouрал naším nově vytapetovaným obývákem?

Jinými slovy nás čekaly dost zajímavé časy.

Ukázalo se, že Frank není žádný kdovíjak zkušený truhlář. Při bourání nadělal strašný rámus, ostatně pracoval v nátělníku, mocně funěl a potil se a hned první večer začal matce říkat paninko.

„Co myslíte, paninko, necháte si tuhle kliku, nebo mám sehnat novou?“

„Záleží na tom, kolik stojí,“ odpověděla matka.

„Vás nebude stát moc, paninko, mám svoje známosti.“

Naštěstí se ani matce moc nezamlouvalo, že jí říká paninko. A paní Syversenová si dávala záležet, aby se pravidelně objevovala a volala na něj, že večere je na stole, anebo aby nám přišla oznámit, že popeláři se dneska opozdili. Musím přiznat, že já za sebe jsem taky byl ve střehu, protože matka si vždycky nanesla rtěnku a před každou Frankovou směnou si sundala natáčky, takže jsem musel hlídkovat a skoro jsem neměl čas lítat venku. Občas paní Syversenová poslala i nejstarší dceru, Anne-Berit, a tak jsme spolu pozorovali toho olbřímího muže, jak rumpluje dveřmi a dřevotřískovými deskami. Na ramenou měl černé chlupy a ty se mu na zádech jako přezimovavší trsy trávy draly dírami v nátělníku, který připomínal spíš rybářskou síť než kus oděvu. Mezi úderý kladivem volal žertovným tónem: „Kladivo! Hřebík! Metr!“, takže jsme si připadali jako pomocníci a to nás bavilo. Ale když konečně dveře přemístil, díru na původním místě zazdil, dal na dveře i nové kování a přišlo na placení, zavrtěl Frank hlavou, že nechce nic.

„Vy jste se zbláznil,“ řekla matka.

„Ale kdybyste tak měla stopečku něčeho ostřejšího, paninko, nepohrdl bych,“ řekl tiše, jako by odteď měli spolu díky té úspěšně provedené operaci nějaké tajemství. Matka marně stepovala s otevřenou peněženkou, dvě nebo tři modré pětikoruny mezi prsty s čerstvě nalakovanými nehty, jestli to není dost, stačí říct, jenže Frank se zachoval jako gentleman a nakonec to dopadlo tak, že dostal místo peněz dvě skleničky curaçaa.

„Každou do jedné nohy.“

Tím jsme se ho taky zbavili a mohly začít tapetovací práce.

Ukázalo se, že to půjde dobře. Matka znovu na kuchyňské židli pod stropem a já u podlahy. Stěna, kterou jsme předtím natírali celý týden, byla hotová během jednoho večera. Pak jsme strávili dva večere-

ry lepením drobných ploch kolem balkonových dveří a velkého okna a poslední večer jsme polepili stěnu oddělující můj pokoj, ve kterém teď bude bydlet nějaký podnájemník. Změna to byla třeskatá, přímo ohlušující. Sice jsme nekoupili zrovna výjevy z džungle, matka chtěla něco diskrétnějšího, ale botanického žánru jsme se přidrželi, a tak se na nás ze stěn valily záhony s květinami a podzemními zlatohnědými keři. A když se už den nato přišli podívat na pokoj dva zájemci, měli jsme pocit, že je vše na dobré cestě.

Nebylo.

Ti dva, co se zajímali o podnájem, nám připadali divní. Pak se objevil třetí a tomu se zase zdál divný pokoj. Matce nešel neúspěch z hlavy. Je nájemné moc vysoké? Nebo moc nízké? Už se zmiňovala i o tom, že bychom se mohli odstěhovat z Årvollu, poohlédli se po něčem prostším někde kolem Øvre Foss, kde bydlela dřív s manželem, tam se pořád ještě člověk spokojí s pokojem a kuchyní. Ale po několika dnech jsme dostali od jisté Ingrid Olaussenové, třiatřicetileté a svobodné, jak napsala, dopis psaný neohrabaným písmem. Ráda by se přišla podívat na pokoj v pátek, hodí se to?

„Ano, ano,“ odpověděla matka.

Ale když jsem druhého dne přišel ze školy s Anne-Berit a Essim, zjistil jsem, že matka učinila nečekaný drastický krok. Zmizela.

Ještě nikdy se to nestalo.

Zavřené dveře. Když jsem zazvonil, neotevřely se, ani podruhé, ani potřetí. Úplně mě to vyvedlo z míry. Essi mě vzal k sobě domů a jeho máma, jedna z mála matek, na které jsem se mohl vedle té své spolehnout, mě utěšovala, že si asi odskočila na nákup, však se dočkám, můžu si zatím u nich udělat s Essim úkoly, stejně by potřeboval trochu pomoci s psaním a nejdou mu ani počty.

„A ty jsi tak šikovný, Finne.“

Ale jo, učení mi šlo docela dobře, byl to jeden z bodů dohody mezi matkou a mnou, součást delikátní rovnováhy v rodině o dvou členech. Essiho matka mi namazala chleby paštikou, která na mém žebříčku oblíbenosti stála hodně vysoko, jenže nedokázal jsem polknout ani sousto. Je to zvláštní, ale když má člověk jednu matku, není to jen tak, jestliže se mu ztratí. Seděl jsem vedle Essiho u jeho psacího stolu, držel jsem tužku, byl jsem sirotek a nenapsal

jsem ani písmeno. Tohle se jí vůbec nepodobalo. Vždyť už to trvalo víc než hodinu! Přitom neuplynulo ani čtrnáct minut. Teprve když uběhly skoro dvě hodiny, slyšeli jsme na příjezdové cestě hluk, a byl to výfuk prastarého nákladáku, který se pokoušel zacouvat na příjezdovou cestu ke vchodu. Vtom jsem uviděl i matku, vyskočila z kabiny v dlouhých květovaných šatech, co nosila do obchodu, a běžela ke vchodovým dveřím. Na vínově červeném autě stálo zlatými písmeny „Storstein – nábytek a zařízení“. Pak seskočil mohutný chlap v montérkách, po něm ještě jeden a spolu odhalili na plošině auta moderní rozkládací pohovku s béžovými, žlutými a hnědými pruhy, matka se tedy rozhodla koupit ji na základě vágního příslibu v dopise té Ingrid Olaussenové. Pohovku sundali z auta a vlekli ji ke vchodu.

To už jsem měl tašku na zádech a hnal jsem se jak blázen ze schodů, přes trávník a znovu nahoru po schodech za tím neskladným kusem nábytku, který oba chlápci za stálého klení dostali nahoru do druhého patra a jen tak tak protáhli dveřmi, jež byly poprvé v mém životě celou věčnost zavřené.

Uvnitř stála matka, ve tváři odevzdaný a zároveň napjatý výraz, který, když si mě všimla, vůbec nepřešel do normálu, asi kvůli mému utrápenému výrazu, a hned se mi začala omlouvat – nákup se protáhl. Ale jako by ani na utěšování neměla energii, a tak když podepsala papír a u stěny v obýváku, kde jsme dřív neměli nic, stála nová pohovka a vlastně se tam výborně hodila, na chvilku se natáhla. Já taky. Lehl jsem si vedle ní, vdechoval jsem její vůni, cítil její paže a okamžitě jsem ve vůni macešek, laku na vlasy, kožených bot a kolínské 4711 usnul. Probudil jsem se až za dvě hodiny, na sobě deku, matka chystala večeři a jako vždycky si prozpěvovala.

Toho dne jsme neměli pořádné jídlo, jen slatinu s vejci, to ostatně může docela dobře nahradit každou večeři. A při jídle mi matka vysvětlila, že existuje něco jako úvěr na bytové zařízení, který stručně řečeno znamená, že člověk nemusí šetřit předtím, než si něco koupí, ale až potom, takže ani nebudeme muset čekat moc dlouho, než si pořídíme i polici na knihy, nemluvě o televizi, která pomalu, ale jistě pronikala do všech domácností kolem nás, a tudíž nebudu muset pokaždé, když budou dávat pořad, který nebudu chtít prošvihnout, běžet k Essimu.

To byly ovšem lákavé vyhlídky. Ale přece na matce toho večera bylo něco, co mi nešlo z hlavy, jako by se v ní něco zlomilo a vzalo s sebou i její klid a jistotu, a já – který jsem měl za sebou ten traumatický zážitek – jsem té noci zdaleka nespal tak dobře jako jindy.

I další den jsem přišel rovnou ze školy, tentokrát byla doma, čekala tu Ingrid Olaussonovou a okamžitě mě na ni taky začala připravovat řadou napomenutí, jako by nás čekala nějaká důležitá zkouška, ale namáhala se zbytečně, protože jestli mi tehdy něco došlo, tak to, že jde o vážnou věc.

„A děje se něco?“ zeptal jsem se.

„Co myslíš?“ řekla, poodešla k zrcadlu, vrátila se a pokračovala podrážděně: „Snad nemáš v plánu něco vyvést?“

Vůbec jsem netušil, kam míří. Ale po chvíli už byla sama sebou, dívala se na mě soucitně a řekla, že ví, že to není pro mě nic lehkého, ale nic jiného nám nezbývá, snad to chápou, ne?

Chápal jsem to.

Byli jsme zajedno.

Ingrid Olaussonová měla půlhodinové zpoždění a řekla nám, že je zaměstnaná v kadeřnictví v Lofthusské ulici, a podle toho taky vypadala, úplně jako dvacetiletá, přestože už byla v matčině věku. Měla vysoko vyčesané zrzavorudé vlasy a na nich malý šedivý klobouček ozdobený řadou korálek ve tvaru černých slziček, takže působil dojmem, že pláče. Kouřila cigarety s filtrem a měla nejen neohrabané písmo, ale i neomalené chování, protože když se rozhlédla po nábytku, prohlásila:

„Chudej standard, koukám. To jste měli do toho inzerátu napsat!“

Nevěděl jsem, co to znamená, ale matčina tvář prošla třemi nebo čtyřmi známými stadii, než vyhrkla, že ta paní zřejmě nemá tušení, na kolik přijde řádka inzerátu v novinách.

Ingrid Olaussonová reagovala jen tím, že dlouze potáhla z cigarety a rozhlédla se po popelníku. Jenže nikdo jí ho nenabídl. Matka se rozhodla to ukončit a prohlásila, že jsme si to mezitím rozmysleli a ten pokoj potřebujeme pro sebe.

„Promiňte, že jste sem šla zbytečně.“

Dokonce jí otevřela hlavní dveře. Ale vtom se Ingrid Olaussonová zatvářila zoufale nešťastně. Pečlivě nakadeřená hlava se pomalu,

ale jistě sklonila až k prsům a její dlouhé, nemotorné tělo se zakymácelo.

„Co je vám, není vám dobře?“

Matka ji vzala za rukáv kabátu, vtáhla ji do obývacího pokoje, posadila ji na novou pohovku a zeptala se, jestli by nechtěla sklenici vody nebo šálek kávy.

Pak proběhlo něco, co mi připadalo ještě nepochopitelnější. Ingrid Olaussonová by si s chutí dala šálek kávy, to ano, ale než matka stačila postavit konvici na sporák, začala si proplétat dlouhé hubené prsty do sebe, jako by chtěla spojit dva konce lana, mluvila rychle a trhaně o své práci, o náročných zákaznících, jestli jsem to dobře pochopil, kteří ji kritizují za všechno možné, o povýšeném majiteli, ale i o něčem dalším, co matku přimělo úplně změnit chování a zahnat mě do ložnice, ještě než jsem si stačil udělat ve věcech jasno.

Za dveřmi jsem slyšel, jak obě naléhavě šeptají, a pak něco, co připomínalo pláč. Postupně budily hlasy dojem, jako by se obě na něčem shodly, dokonce jako by potlačovaly smích. A když matka konečně otevřela dveře, vypadaly, jako by se z nich staly nejlepší kamarádky. Ale Ingrid Olaussonová odešla a matka byla při přípravě večere ještě zamlklejší než jindy.

„Takže tu nebude bydlet?“ zeptal jsem se.

„Ne, to ti rozhodně můžu slíbit,“ odpověděla mi. „Nemá ani korunu. A nemá pořádek v životě. Dokonce se ani nejmenuje Ingrid Olaussonová...“

Měl jsem chuť se zeptat, jak všechno tohle matka ví. Anebo se vyptat, jak to, že ta divná cizí ženská se jí takhle se vším svěřila? Ale během té půlhodiny, kdy jsem čekal ve vyhnanství, se mě zmocnil podivný nepříjemný pocit, že odpovědi na ty dvě otázky musí přece existovat, že buď ji matka zná z dřívějšíka, anebo ji kvůli něčemu lituje. A protože se mi nepotvrdilo ani jedno, ani druhé, soustředil jsem se radši na jídlo, ale stejně ve mně zůstal vězet pocit, že matka má v povaze stránky, o kterých nemám tušení. Třeba to její náhlé zmizení předcházejícího dne, tedy ve čtvrtek, se sice dalo vysvětlit koupí pohovky, ale co ten fakt, že naprosto cizí ženská vstoupila do našeho dřív tak neměnného, teď až trochu přezdobeného bytu,

zhroutila se na zbrusu novou pohovku a vyklopila všechna svá životní tajemství, načež se nechala vyprovodit zpátky ke dveřím? Stál jsem nejen před nevyřešenou záhadou, ale i před hádankou, na niž jsem snad ani odpověď znát nechtěl.

Díval jsem se kradmo na nervózní matku, která se sice bála tmy, ale většinou byla pevná a vždy přítomná, moje nezlomná základna na zemi a něco jako slon v nebi, teď s tváří změněnou k nepoznání.

3 |

Pak se o nápadu s podnájemníkem několik týdnů našťestí nemluvílo, jako by se matka bála, že k nám domů vnikne další tajemství. Ale jak už jsem říkal, dohodli jsme se, že budeme šetřit dodatečně, takže nebylo jiné cesty než dát do novin další inzerát, padesátník za slovo. Matka byla pořád nesvá a roztržitá, tu mi namazala chleba špatnou pomazánkou, tu přeslechla, co říkám, a ztrácela souvislost, když večer předčítala.

„Ty už přece čteš líp než já,“ bránila se, když jsem protestoval. Kvůli tomu jsem se ale číst neučil, měli jsme hromady knih a chtěli jsme je přece číst spolu, dětské knihy i Margit Söderholmovou, sérii o Jalně, *Heimskringlu* a *Petera Simpela* od kapitána Maryata, jakož i jedinou knihu, co po sobě zanechal otec, finský válečný román *Neznámý voják*, ještě jsme ho nečetli a podle matky ho ani číst nebudeme, všechny jsme měli narovnané v bedně v ložnici, kde čekaly, až si koupíme na půjčku police, jen co zatneme drápy do nějakého podnájemníka. A jednou, když mě zase neposlouchala, jsem si na jednou uvědomil, že jsem někdo jiný. Nebyl to jasný a konkrétní pocit, ale dostatečně neodbytný na to, abych se zeptal:

„Ke komu teď mluvíš, ke mně, nebo ke kdovíkomu?“

To jsem neměl dělat.

„Co tím chceš říct?“ vyjela podrážděně a držela mi přednášku, že jsem někdy dost záhadný, už si toho párkrát všimla, možná to má nějakou souvislost s tím, že jsem kluk a že by asi bylo lehčí pořízením s dcerou.

„Vůbec nechápu, co tím myslíš,“ řekl jsem nasupeně a šel jsem do pokoje, který pořád ještě byl můj, lehl jsem si na postel a četl si v komiksovém časopise *Jukan*. Ale jako při každém čtení ze vzdoru jsem se nedokázal soustředit, byl jsem pořád našťavanější, ležel jsem v šatech a říkal si, jak dlouho vydrží malý kluk takhle čekat, než ho matka přivede k rozumu a ubezpečí ho, že všechno je při starém, i kdyby nás třeba s Gagarinem vystřelili do vesmíru. Tohle stadium většinou netrvá moc dlouho, aspoň u nás doma, ale tentokrát došlo k nevídanému úkazu a já uprostřed vzteku usnul.

Teprve další den ráno jsem zjistil, že za mnou přece jen přišla, protože jsem měl na sobě pyžamo a ležel jsem pod dekou. Vstal jsem, oblékl se a šel do kuchyně. Nasnídali jsme se jako obvykle a zasmáli jsme se přihlouplému hlásku v rádiu, jak legračně vyslovuje slovo *baryton* a *U Thant*. Ale stejně mi zůstala pořád vzdálená, a tak jsem si říkal, že se nemůžeme usmířit, když vtom naproti přes chodbu práskly dveře, já na sebe hodil dyftýnovou bundu, na záda tašku a odkráčel jsem s Anne-Berit do školy.

Takže jsem přece jen někdo jiný?

Zato Anne-Berit byla pořád stejná. Kromě ní jsem neznal nikoho, kdo by tak dbal na to, aby neztratil tvář. Pořád byla pěkná, sebejistá a beze špetky fantazie, neměla v sobě nic ze svých hromotluckých rodičů, nikdy neměla žádný nápad a nikdy se nezačala smát, dokud nevěděla jistě, že je čemu – a zpravidla zjistila, že není. Ale toho rána mi všechno tohle vyhovovalo, protože zatímco jsem obvykle mluvil já, tak teď jsme neříkali nikdo nic, a mlčení bylo po chvíli tak tíživé, že se mě zeptala:

„Co je to s tebou?“

Nevěděl jsem, jak odpovědět, tak jsme pokračovali v chůzi po blátivých cestičkách parku Muselunden, které byly podle matky i podle paní Syversenové mnohem bezpečnější než chodník podél rušné Trondhjemské, přestože se tady zdržovali pobudové v polorozpadlých boudách, které byly v černém holém podzemním houští dobře vidět ze všech stran a připomínaly trosky letadel. Bydleli tu tři hrůzu nahánějící chlápkové, jež jsme pojmenovali Žlutý, Červený a Modrý, protože Žlutý měl nějakou nemoc, po které zežloutl, Červený měl pořád zarudlý obličej a Modrý byl černý jako cikán, jak se tehdy říkalo. Nesměli jsme je poslechnout a jít k nim do chatrče, když na nás volali, protože pak by nás strčili do mlýnku, umleli na hnědou polévkovou hmotu a nadělali by z nás bujonové kostky. Ale toho rána to stejně nepřicházelo v úvahu, protože nebyli vidět, tím pádem mi ovšem neposkytli téma k hovoru, a já měl přítom takovou chuť na někoho nadávat.

„S tebou je teda nuda,“ řekl jsem Anne-Berit, když jsme vešli na školní dvůr. Ucedila jen:

„Hovno.“

Nebyl to u ní nikterak běžný výraz, přestože k její povaze se poměrně hodil, a tak jsme se rozešli jako nepřátelé, ona odešla do dívčí třídy a já do naší smíšené, kterou zřídili, aby zjistili, jestli je možné, aby holky a kluci seděli vedle sebe a přitom se něco naučili.

Bavilo mě chodit do smíšené třídy, i když nejhezčí holky chodily do dívčí třídy, ale to se člověku spíš zdá, protože čím líp někoho zná, tím víc chyb na něm vidí. A tady jsem mohl spočinout pohledem na černých, zářivých vlasech Tanji, která pro mě byla pořád záhadou, protože nikdy nic sama od sebe neřekla a na otázky odpovídala tak tichým hlasem, že i paní učitelka Henriksenová to vzdala a přestala otáčet knoflíkem na větší hlasitost. Ale pokaždé, když jsem něco řekl, se Tanja otočila a obdařila mě sotva znatelným úsměvem, který se mnou zamával tak, že bych klidně mohl přestat žít. Říkalo se, že je z cikánské rodiny a bydlí v cirkusovém voze u botanické zahrady v Tøyenu, což mi situaci nikterak neulehčilo, protože kdo může mít větší kouzlo než lidi, co jezdí po celém světě s kytarou v ruce, kradou a pouštějí kolotoč?

Proto se to vyvíjelo tak, že jsem ze všeho nejdřív pokusně zvedl ruku, abych Tanju přiměl otočit se, a kromě toho jsem se chtěl zbavit všeho toho svinstva, co mi strašilo v hlavě. Ale místo abych se blýskl nějakou vtipností, trochu pozdě jsem si všiml, že jsem si neudělal úkoly, a přemohl mě strašlivý a nepochopitelný pláč. Když už propukl, nešlo ho zastavit a já ležel jako hromádka neštěstí s hlavou na lavici, vzlykal jsem, a kupodivu při plném vědomí mi blesklo hlavou, že tohle drazé zaplatím, ale ani to mi moc nepomohlo.

„Ale Finne, chlapče, co se stalo?“

„Já nevím!“ vyštěkl jsem, což byla pravda, ostatně odpověď, se kterou jsem byl docela spokojený, protože co kdybych býval vyrukoval s pravdou: S mojí mámou se něco stalo!

Paní učitelka mě vyvekla na chodbu a podařilo se jí uklidnit mě natolik, že jsem vnímal, co mi říká. Pošle po mně dopis domů, aby se ujistila, že je všechno v pořádku. Ale proti tomu jsem tak energicky zaprotestoval – novým přívalem slz –, že ještě jednou musela počkat, až se vzpamatuju, sesunul jsem se podél zdi, zůstal jsem sedět na zemi a rozhlížel se po prázdné chodbě, která připomínala nemocnici, kde se děti smějí neslyšným smíchem a mrtví už dosta-

li křídla, a paní učitelka Henriksenová, s níž jsem jindy tak dobře vycházel, náhle řekla:

„Tys něco viděl?“

Trhl jsem sebou.

„Viděl co?“

„Já myslím, jestli jsi třeba něco náhodou... neviděl?“

„Co bych měl vidět?“ vykřikl jsem a propast pode mnou se ještě víc prohlubovala, protože máma byla nejen daleko a někdo jiný, ale ještě ke všemu jsem to zřejmě dobře věděl a uvědomoval si to. „Hovno jsem viděl!“ zařval jsem.

„Tak jen klid, Finne,“ řekla paní učitelka, už ne tak soucitně, spíš trochu otráveně a já měl v hlavě náhle vzpomínky a slova, s mámou jsme slova sbírali, smáli jsme se jim a líbila se nám, nebo nám připadala hloupá či povrchní, slova, jež byla tak skutečná, že se jich dalo dotknout, jako jsou beton nebo výfuky, palmová vlákna pias-sava, benzin, kůže na výrobu bot... Propadl jsem se do modravého snu, zdálo se mi, že chci jet na nových sáňkách, brečel jsem a otravoval mámu, až mě nakonec vzala za ruku a táhla mě ze svahu podél Trondhjemské, jenže tam se už nevinula řeka pokrytá lesklým ledem, ale zbylo po ní jen hnědé blátivé koryto jako zaschlý čůrek krve z nosu v rozmláceném obličejí.

„Už to chápeš?“ křičela na mě matka, až mi zaléhaly uši. „Zima skončila! Je jaro!“

„Vrátíme se do třídy?“ zeptala se paní učitelka.

Podíval jsem se na ni.

„Ano,“ řekl jsem, vstal jsem a pokusil se vzbudit dojem, že jsme se v posledních několika minutách shodli na tom, že se naprosto nic nestalo.

Zpráva o mém záchvatu se už samozřejmě nesla školním dvorem, takže o úsměvu na tváři Anne-Berit cestou domů jsem věděl své. Teď už byli Žlutý a Modrý vzhůru – Červený nebyl v dohledu – seděli před svými boudami, pili z lesklých konví a volali na nás, ať je jdeme navštívit, že nám Modrý ukáže ptáčka, čemuž se Anne-Berit rozchechtala jako blázen.

„Vrahouni!“ zařval jsem z plna hrdla. Modrý vstal, vyšvihl hitlerovský pozdrav a zahulákal něco, co jsme neslyšeli, protože jsme běželi jako o závod k turistické ubytovně a zastavili jsme se až u tenisového kurtu, kde jsem zjistil, že si tam pár známých kluků pálí ohýnek, a zeptal jsem se Anne-Berit, jestli tam nechce jít taky.

Pátřavě se na mě podívala a spustila, že její máma nesnáší, když má šaty načichlé kouřem, zvlášť ne kouřem z térapapíru, že mám už teď na botách dost bláta, a ještě další kecy, poměrně dost žvanila, a tak jsem se utěšoval nadějí, že na ten můj školní záchvat zapoměla.

Ale večer jsem zaslechl, jak někdo zvoní, přišla k nám paní Syversenová, s matkou o něčem potichu mluvila a ta se hned nato objevila u mě ve dveřích, ruce založené na prsou a pozorovala mě, jak si čtu v posteli, jako někoho cizího.

„Co vlastně přes den děláš?“ zeptala se tak stroze, že jsem ji nemohl odbýt mávnutím ruky. Ale nemohl jsem ani nic zvláštního dělat, tak jsem ležel dál a zíral do *Jukanu*, až celá ta situace začala připomínat poziční válku – prý jestli jsem něco *neviděl*?

Ani teď ale neudělala to, co má správně každá matka udělat, aby usměrnila nezdrábného syna, jen melancholicky potrásla kudrnami a vrátila se do kuchyně. Jenže nechala otevřené dveře do pronajatého pokoje i do obýváku, a tak jsem slyšel, že začala mýt nádobí, což byla moje práce a povinnost, ze které se mi nepovedlo vyvléct, a ona měla správně jen utírat a čisté nádobí uklízet.

Odložil jsem časopis, vstal jsem a došel do kuchyně, odstrčil jsem ji rázně od dřezu, ale tentokrát jsem se snažil, aby mi štetka necákala, takže jsme tam stáli jako staří manželé, co už si všechno řekli, a myli jsme a utírali sklenice, talíře a vidličky tak zarytě, že to vypadalo na zlatou medaili za nejdelsí mlčení v tomhle bytě.

Pro dnešek jsem měl už svou porci breku vyčerpanou, to jsem věděl, a tak jsem plácl štetkou do vody takovou silou, že jí špinavá voda vystříkla do obličejce. Ucukla a vztekle zajechla, ale hned se vzpamatovala, jednu ruku si dala v bok a druhou si zakryla oči, sklusla na nejbližší židli, a přestože jí po vlasech tekla mydlinková voda, pronesla apatickým hlasem:

„Máš sestru.“

„Cože?“

„Nevlastní sestru.“

K tomu nebylo co dodat. O té sestře jsem přece věděl, žila v nějakém jiném světě a pobírala sirotčí důchod, který jsme měli dostávat my. Ale pak mi to došlo.

„To ta kadeřnice?“

„Ano.“

Kadeřnice Ingrid Olaussonová, která, jak už se vědělo, se ani nejmenovala Ingrid Olaussonová, byla matka šestileté holky jménem Linda a přečetla si náš inzerát, že pronajmeme pokoj, protože jsme byli tak hloupí, že jsme nepoužili značku, ale právě jméno, jenže koho by to napadlo.

„Značku?“

Na další vysvětlení jsem si musel počkat. Matka se nejdřív chtěla osušit. Zašla do koupelny, utírala se dlouho a pečlivě, já zůstal stát na stoličce, na což jsem už vlastně byl dost velký, a zíral jsem na štětku v ruce, kroužil jsem s ní dlouhými pohyby v té hnusné vodě, až se mi zatočila hlava, matka se vrátila, setřela si mezitím šminky, které musela používat v obchodě, kde prodávala boty, a hned vypadala jako v neděli, když jsme doma sami a kdy jí to taky sluší nejvíc.

„Ona se o ni nedokáže postarat,“ řekla a odmlčela se. A já musel stát na tom svém piedestalu u dřezu a točit štětkou, než pokračovala, protože pořád ještě jsem se nedokázal přimět k tomu, abych se na cokoli zeptal, a ona mi pomalu a jakoby zkusmo, jako se podává lék kojencům, povídala, že Ingrid Olaussonová je nejen vdova, ale i narkomanka, to slovo jsem slyšel poprvé, ano, představ si, je morfinistka.

„A povídám ti to proto, že už jsi velký dost, abys tomu rozuměl,“ dodala, „když se nad tím trochu zamyslíš.“

Ale:

„Ona tu bude s náma bydlet?“

Konečně mi začalo svítat. „Tys to celou dobu věděla!“ rozkřikl jsem se zuřivě. „Tak my to tady předělávali, aby ty dvě měly zvláštní vchod a mohly tu bydlet, jo?“

„Ne,“ přerušila mě, až teď tónem, jímž prosila o důvěru, kterou v tu chvíli naléhavě potřebovala. „Ona se o to dítě nedokáže postarat. Zjišťovala jsem si to a... to děvče pošlou do dětského domova, jestli my...“

„Takže ta holka tu fakt bude bydlet?“

Matka seděla bez hnutí, ale přesto jako by přikývla. „Takže toho nájemníka mít nebudeme?“ naléhal jsem nepřičetně.

„Ale ano...“

„Budeme tu mít oba? Nájemníka i tu holku?“

„Hm.“

„A tu kadeřnici ne?“

„Není to žádná kadeřnice, Finne! Ta tu nebude, musí na léčení, já nevím...“

„Takže ta tu bydlet nebude?“

„Ne, říkám ti to přece. A teď mě poslouchej.“

O deset minut později. Matka sedí na nové pohovce, šálek Liptonova čaje v ruce, já sedím v křesle s lahví limonády Solo, i když není neděle, ale všední den. Už je to lepší než před deseti minutami. Jsme naladěni na stejné vlně. Na nově nastavené stejné vlně, protože já jsem pořád někdo jiný, jistě to souvisí s matčinou náhlou důvěrností, neboť i ona se změnila, jsme dva cizinci, kteří tu spolu sedí a mluví rozumně o tom, jak to udělat, až se k nám přistěhuje další cizí člověk, šestiletá holka Linda, dcera jeřábníka, shodou okolností i mého otce.

Chápu, že pro matku to nebylo lehké rozhodnutí, nikdy neměla pro vdovu a její dceru moc dobrých slov a teď je náhle neotřesitelně rozhodnuta zachovat se solidárně, jak by to možná někdo nazval, my tady přitom nejsme na taková slova dost nóbl, máme dluh na bytě a vůbec. Během posledních dvou týdnů matka nejen propočítala náklady, jak mi pověděla, ale položila si i otázku, co by asi tak řekli lidé, kdybychom ji k sobě nevzali. A jaký bychom pak měli pocit? A vůbec, jak by asi tomu děvčeti bylo v dětském domově? Později jsem pochopil i další její důvod: Není snad nejlepší řešení být v roli vdovy, která se rozhodne udělat to, co je záhodno, nehodí flintu do žita a neuteče před zodpovědností pod záminkou průhledné výmluvy, že do nějaké narkomanky jí nic není?

To vypadalo přímo na matčino morální vítězství nad osobou, která jí odlákala jeřábníka a byla zřejmě i nepřímou příčinou toho, že natáhl bačkory. Muž, na něhož vzpomíná pořád tak bolestně, že jeho fotky pohřbila na dně zamčeného šuplete.

To mě přivedlo na zatím nevyslovenou otázku vdovské penze.

„Ne, tu nejspíš nedostaneme,“ řekla matka, očividně měla odpověď připravenou, ale trochu se jí zlomil hlas. „Nechystám se ji adoptovat. A...“

Jenže to jsem zrovna na mysli neměl. Chtěl jsem se zeptat, jestli matka náhodou nevidí v tom svém novém úkolu tak trochu splnění dávného přání mít dceru. Ale pak jsem si to rozmyslel a držel jsem pusu, zřejmě proto, abych nenarušil naši nově nabytou rovnováhu. Dopil jsem limonádu, šel jsem do svého pokoje dělat úkoly a dveře jsem nechal otevřené, abychom se slyšeli. Matčino štrachání v obývací místnosti a v kuchyni, rádio s večerní vážnou hudbou a předpověď počasí pro rybáře, která znamená, že se blíží čas jít spát. Žužlám tužku a pozoruju barák, kde bydlí Essi, mžourám proti světlu v jeho pokoji, v tu chvíli zhasne, pak i v pokojích všech ostatních kamarádů, Hansy a Rogeráka, Gregera a Vařáka, celé sídliště zavírá jedno oko za druhým, zatímco já sedím u stolu, na okně před sebou sbírku autíček Matchbox, a zničehonic začínám mít radost z něčeho, co by se mi ještě před dvěma týdny jevilo jako katastrofa: mám sestru, mladší sestru.

4 |

Ale nejdřív musíme najít podnájemníka a s ním i zdroj příjmu. Pořád to nebylo nic jednoduchého. Během několika dní jsme přijali tři návštěvy. Matka nabídlu kávu a sušenky mladé ženě, která se pro změnu podobala Doris Dayové, ale když se zapomněla a usmála se, za krvavě rudou rtěnkou se ukázaly dva zkažené zuby a tím taky veškerá jednání skončila.

Přišel i starší pán, byl cítit pálenkou a ještě něčím dalším, blíž neurčitelným, nebyl schopen se srozumitelně vyjádřit, takže přestože šustil takovým paklíkem stovek, jaký jsem v životě neviděl, matka vyprovodila ze dveří i jeho.

Pak přišel ještě další pán v klobouku a kabátě, měl trochu vzdálený pohled, ale byl příjemný a voněl vodou po holení, jakou používal v neděli Frank, a já věděl – od Anne-Berit – že se jmenuje Aqua Velva a že v případě nutnosti je možno si jí i loknout. Měl jasné, klidné a bezbarvé oči, jimiž si prohlížel nejen matku, ale i mne se zvláštní zvědavostí. Sloužil na moři, řekl nám, ale teď s tím skončil, má výhodné místo ve stavebnictví a potřebuje mezistanici, než si najde něco vlastního.

Slovo „mezistanice“ ani „něco vlastního“ jsme nikdy předtím nikoho neslyšeli použít. V tom muži je něco moderního a důvěryhodného, jako by byl vzdělaný, pravila posléze matka. Ale vlastně působil docela normálně neboli tak, jak jsme si vždycky představovali podnájemníka, dokonce nosil kabát a klobouk jako nějaký filmový herec. Nakonec rozhodla následující poznámka. Když stál v nově zasazených dveřích a díval se na můj psací stůl plný komiksů a angličáků, pokýval hlavou:

„Příjemný pokoj.“

„Ano, že...“

„Ale jak vidím, nevejde se mi sem televize.“

„Ach tak, jistě, televize,“ řekla matka, jako by bylo normální mít televizi, když člověk ani nemá kde bydlet. „Postavíme ji do pokoje,“ usmála se s koketní úklonou, přičemž on odpověděl na její úsměv jednoduchým:

„Ano, to můžeme, stejně se na ni moc nedívám.“

Takže bylo rozhodnuto.

Jmenoval se Kristián a nastěhoval se hned v sobotu. Já jsem se přesunul k matce, která najednou nevěděla, co si počít. Po chvíli vážání to dopadlo tak, že si ve vlastní ložnici taky zřídila mezistanici, takže zůstala, kde byla. Museli jsme tam ale udělat další přípravy na uvítání nového člena rodiny, šestileté Lindy.

„Je to pro tebe asi divný pocit,“ řekla a soucitně se na mě dívala.

Ne, nebyl to divný pocit, měl jsem teď aspoň výhled i na jiné bloky domů a tam jsem měl taky kamarády. Měli jsme ostatně štěstí, protože moje postel byla vlastně palanda, kterou před třemi lety matka někde výhodně koupila a rozdělila na dvě části. Horní polovinu jsme uložili na půdu. Stačilo ji přinést a namontovat na mou spodní. Jednoduchá operace, kvůli níž jsme ani nemuseli obtěžovat Franka.

Ale matka si dělala starosti kvůli něčemu jinému – kvůli televizi, který jsme skutečně postavili do pokoje a nikdy ho nezapnuli, protože poté, co se Kristián nastěhoval, jsme ho nějakou dobu vůbec neviděli, jen jeho klobouk a kabát visely na vyhrazeném místě v předsíni vedle dvou matčiných kabátů a mé dytýnové bundy. Nezeptal se ani, zda k pronajatému pokoji patří přístup do kuchyně, což nepatřil, měl přístup jen na záchod a do koupelny, jednou týdně se mohl vykoupat ve vaně. Takže zřejmě jedl venku, anebo si dával u sebe v pokoji něco studeného, jestli tam ovšem vůbec byl, nebylo odtamtud slyšet ani hlásku. Jednou večer matce došla trpělivost a zaklepal na něj.

„Dále,“ ozvalo se. Vešli jsme. Kristián seděl ve vínově červeném křesle a četl noviny, jaké jsem v životě neviděl.

„Vy se nedíváte na televizi?“ zeptala se matka.

„Jen se klidně dívejte, já na celou televizi prdím.“

Jeho způsob vyjadřování matku zneklidnil. Něco takového by si tedy vyprosila.

„Už jste jedl?“ zeptala se odměřeně.

„Nikdy nejím po páté,“ odpověděl Kristián stejným tónem a neodtrhl oči od novin.

„Ale prosím vás,“ na to matka. „Pojďte si s námi dát večeři.“

Kristián udělal totéž, co obvykle dělám já, když je máma v takové náladě, vstal, na tváři nejistý úsměv, a řekl, dobrá tedy, děkuji.

„Ale rozhodně z toho nebudeme dělat zvyk,“ dodal, když jsme vycházeli.

„To si nemusíte dělat naděje,“ opáčila matka a zřejmě se jí ulevilo, že ten obhroublý výraz mu nejspíš ujel výjimečně. „Posaďte se.“

„Přestaňte mi prosím vykat,“ řekl Kristián a posadil se na místo, kde ještě nikdy nikdo neseděl. „Nehodí se to.“

„Vážně?“ podivila se matka a krájela černý chleba na tenčí krajíce než jindy.

„Ne, vždyť jsme pracující lidi.“

To bylo tedy odůvodnění. Ale já byl na straně Kristiána, tenhle způsob řeči, který matka vždycky nasadila, když jsme přišli do styku s okolním světem, a který byl nejspíš nutný v obchodě, vlastně nepatřil nikam jinam než právě tam.

„A čímpak chce být tady mladý muž?“ zeptal se mě.

„Spisovatelem,“ vyrazil jsem a matka se rozesmála.

„Vždyť ani neví, co to je.“

„To může být i výhoda,“ řekl Kristián.

„Vážně?“ opakovala se matka.

„Ano, je to náročné povolání,“ kývl hlavou Kristián a skoro vypadal, jako by věděl, o čem mluví. Vyměnili jsme si s matkou pohled.

„Četl jste *Neznámého vojáka*?“ zeptal jsem se.

„Nech toho,“ napomenula mě matka.

„Jistě,“ řekl Kristián. „Fantastická kniha. Jenže to asi ještě nevíš, vid’?“

„Ne,“ přiznal jsem se. Nálada byla ale už natolik příjemná, že jsem se mohl soustředit na jídlo, matka se usmívala a pověděla Kristiánovi, aby nebyl překvapený, až u nás zanedlouho uvidí malou holčičku, protože očekáváme přírůstek do rodiny. Kristián poznamenal, že to na ní věru není vidět. A pak se spolu smáli způsobem, který tu nehodlám popisovat, jen zmíním, že Kristián jedl stejně, jak chodil, klidně a důstojně a po každém krajíci čekal, dokud mu matka nenabídla další, a víc namazat, prosím. Nechápala, co je to za nápad, že nejí po páté hodině, ale Kristián mínil, že se jistě i tady brzy najdou lidé, kteří pochopí, co je to askeze.

„Protože není nikde psáno, že nám to takhle vydrží dlouho.“

„Co tím myslíte?“ zeptala se matka ostře. A on ukázal na ni a na nůž a usmál se.

„Teď zase. Vykalas mi.“

Už mě to nebavilo poslouchat, dlouho jsem se ostatně snažil uvést do provozu televizi. Několik posledních večerů jsme seděli v pokoji, matka s pletením a s šálkem čaje, já s časopisem, a vrhali jsme neklidné pohledy na teakově hnědý kolos, který na nás zíral slepým zelenočerným okem. Ta bedna skrývala budoucnost. Svět. Velký a nezachytitelný. Krásný a záhadný. Pomalu působící mentální atomový výbuch, jenže jsme o něm ještě nevěděli. Ale tušili jsme ho. A důvod, proč přístroj pořád mlčel jako hrob, byl mimo jiné ten, že kdyby mi matka dovolila zmáčknout ten slonovinově bílý knoflík, podnájemník by si podle ní mohl myslet, že si příliš dovolujeme. Anebo by v té své mezistanici slyšel zvuky a ponouklo by ho to k tomu, aby vešel do pokoje a zabral větší prostor, než na jaký má podle smlouvy nárok, seděl by večer co večer v obýváku a měl by na to svým způsobem právo, mělo to hodně různých aspektů a mě ani náhodou nesmělo napadnout vykřiknout:

„Já to chci pustit!“

Museli jsme dělat, že tam je ta věc jen na úschovu. Jenže nic u nás na úschovu nebylo miň. Matka si dokonce četla v novinách, jaký je program, byla tam Přehlídka šlágrů s Erikem Diesenem, takže bychom třeba slyšeli i Námořníka nebo Život ve Finském lese, to hráli jinak jen v koncertech na přání a co teprve třeba soutěž Risk, anebo zisk, slyšel jsem o ní od Essiho, prý je to přímo osmý div světa.

Ale když jsem se nakonec odhodlal, docela jednoduše jsem vpo-
chodoval do pokoje a zmáčkl knoflík nad značkou Tandberg, nestalo se vůbec nic. Ani ň. Ani proužek světla. Půl minuty. Pak mi do tváře zasvítily blikající chumelenice a z kuchyně se ozval Kristián:

„Musíme požádat o koncesi. A zařídit anténu.“

Vstal, zašel do svého pokoje, hrabal se v nějaké krabici a přinesl něco, čemu říkal pokojová anténa, připomínalo to galvanizovaná tykadla obrovského brouka a on to označil za krám. Ale jakmile anténu namontoval, spatřili jsme divné ryby, jak plavou kolem něčeho rozvlněného, nápadně podobného tapetám u Syversenových.

„Obstarám ji,“ řekl Kristián a pohyboval tykadly, takže se vlny zvětšovaly a zmenšovaly.

Dívali jsme se na deformované ryby, matka až na rohu pohovky, kolena těsně u sebe jako v obchodě, ve vyčkávací pozici, jako by vyhlížela autobus; Kristián stál uprostřed pokoje s rozkročenýma nohama, ruce zkřížené na prsou a pohled upřený na balkonové dveře, kam by se pravděpodobně dala namontovat venkovní anténa. Posadil se, teprve když ho k tomu matka vyzvala, a i pak na nejvzdálenější židli, lokty se opřel o kolena a bradou se jich skoro dotýkal, takže i jeho posed působil dojmem prozatímnosti. Já jediný byl plně přítomen. Během toho večera se položily první základní kameny něčeho, co jsem tehdy cítil jako přátelství.

Ostatně se ukázalo, že Kristián má stejně jako já rád čísla. Jízdní řády, letopočty, čísla aut. Jakmile jsem je jednou dostal do hlavy, nezapomněl jsem je. Například věděl, že u nás je přes šedesát tisíc televizorů, tedy téměř v každé desáté domácnosti, ale v USA už mají barevnou televizi a téměř v každé rodině. Používal slova jako „inteligentní“ a „vývoj“ a „sporadický“, pojmy, o nichž jsme měli s matkou jen velice matnou představu. Po rybách se na obrazovce objevil asijský obličej, který patřil muži s legračním jménem U Thant. Už jsme ho slyšeli v rádiu a rozesmálo nás, ale Kristián věděl, že U Thant je podle všeho inteligentní a prozíravý – aspoň se to říká, dodal. A jen takhle drobná poznámka nám prozradila, že U Thantova mentální výbava není jen názor našeho podnájemníka, ale něco jako názor většiny, pravda zrozená z opatrného „se to říká“ a „podle všeho“ – jako by v každé větě, kterou vyslovil, byla plíživá, neodolatelná magie. A přestože v dalších minutách použil slovo *prdel* (jednou), *kripl*, *velkohubý* a dokonce i *kokot*, tak nás znovu napadlo, že je možná vzdělaný a já na matce viděl, že ji to znepokojilo víc než jeho vulgárnost, protože nadává a kleje přece každý – třeba když se u nás pracovalo na výměně dveří, létaly tu dost ostré výrazy. Ji ale vyváděla z míry ta směsice, že v jednom a téžže člověku sídlí zároveň slova *prdel* a *sporadický*, jako by ten chlap byl podivný míšenec, muž bez domova, což jsou, jak každý ví, cikáni, kteří zase znamenají falesš a nespolehlivost. Nenasadili jsme si náhodou do své idyly trojského koně?

Večer skončil matčiným úsečným:

„Tak, a je čas jít spát.“

Vstala a uhladila si sukni. Vtom vyskočil i Kristián, jako by ho někdo přistihl při činu.

„Ano, jistě, zítra je taky den. Dobrou noc.“

Odešel do svého pokoje, ale znovu otevřel a řekl: „Díky za večeri, asi jsem zapomněl poděkovat,“ a položil na televizor pětník, ať si ho vezmu, je to kovový pětník z války, řekl mi, kdysi prý sbíral mince, nesbírám je taky?

Nakonec jsme se s matkou dostali do koupelny i my, od chvíle, kdy se k nám Kristián přistěhoval, trvala matce očista déle, protože si sundávala šminky až těsně před spaním, já seděl na vaně s kartáčkem na zuby v jedné ruce a s pětníkem v druhé.

„Co myslíš?“ zeptala se a podívala se na mě do zrcadla.

„Dobřej,“ řekl jsem a myslel jsem televizor, i když program moc nenaplnil moje očekávání, ale i tak dobře, aspoň budu mít o čem vyprávět zítra ve škole.

„Je divný,“ řekla.

„No a co?“

„Doufám, že jsme neudělali nějakou hloupost.“

„He?“

„Neviděls, jaké má ruce? Ten člověk v životě nepracoval ve stavebnictví.“

„Co tím myslíš?“

„Všiml sis přece, jaké ruce má Frank... tedy pan Syversen, ne?“

Nechápal jsem, kam míří, ale podíval jsem se na svou levou dlaň, tu s pětníkem, a neviděl jsem na ní nic špatného.

„Doufám, že to není nějaký snob,“ dodala matka.

Neviděl jsem, co znamená snob, ale když mi to slovo vysvětlila, nebyl jsem toho názoru, že by se na Kristiána hodilo.

V dalších dnech jsem zjistil, že nový podnájemník vlastní řadu věcí, které by se lečjakému klukovi zamlouvaly, bajonet z doby, kdy byl vojákem, mikroskop v dřevěné bedýnce s mosazným kováním, kožený váček s osmadvaceti ocelovými kuličkami z ložisek buldozeru, kterými se dalo cvrknat nebo je jen tak držet – páni! něco tak

nádherného si potěžkat v ruce. V další dřevěné bedničce měl malou mosaznou káču pomalovanou zeleným spirálovitým vzorem, z níž se člověku zatočila hlava. Pak ještě šachy s ocelovými figurkami, o kterých tvrdil, že si je podobně jako káču vyrobil sám; je totiž vyučený nástrojař. Tohle řemeslo se mu ale nelíbilo z důvodů, jež mi vysvětlil, leč já je nepochopil. Tak se místo toho stal námořníkem a to se mu moc líbilo, ovšem jen do doby, než jejich loď západně od Irsku ztroskotala. Pak už nechtěl zůstat ani na moři a vrátil se ke svému starému povolání, ale to se mezitím nijak nezměnilo, tak nakonec skončil na stavbě.

K práci na stavbě, která podle matky neodpovídala jeho rukám, jsme se nedostali, teprve toho večera, kdy zaplatil nájem za první měsíc – na chlup přesně –, se ho matka přímo zeptala.

„Dělám většinou odborářskou práci,“ odpověděl krátce, zavřel za sebou dveře svého pokoje a my se na sebe s matkou tázavě podívali.

„A jéje,“ řekla matka.

Jednu záhadu tedy vystřídala druhá. Proč nemůže Kristián vyložit karty na stůl, jak jsme to udělali my, když už tady bydlí a je nám tak sympatický, že jsme ho začali mít rádi?

V matce tím vzbudil obavy. Já jsem se ale s Kristiánem námořníkem a řemeslníkem smířil, takže byla aféra i z toho a matka mi zatrhla k němu chodit, kdy se mi zachce, což bylo v podstatě každý večer. Zaklepal jsem, řekl mi „dále“ a já vešel dovnitř, stál jsem a civěl na něj, dokud nezvedl hlavu od novin a neukázal mi na stoličku vedle křesla, ve kterém seděl. Pak četl ještě minutu nebo dvě, já si zastrčil ruce mezi kolena a prohlížel si jeho knihy, váček s kuličkami, pověšený na háčku na stěně, a šachovnici, dokud nedočel a nezeptal se mě, jestli už mám hotové úkoly.

„Ano,“ řekl jsem.

„Já úkoly nikdy nedělal.“

To na mě neudělalo žádný zvláštní dojem. Hodně mých kamarádů úkoly taky nedělalo a měli z toho jen problémy, nehledě k tomu, že mě slova i čísla baví, a on to na mně asi viděl.

„Ty jsi mi teda zvláštní patron,“ řekl mi.

„Vy taky,“ odpověděl jsem mu. „Podíváme se do mikroskopu?“

„Tak dobře, vyndej ho.“

Vytáhl jsem mikroskop, namontoval jsem zrcátka a sklíčka a studovali jsme povrch korunové mince. Nebyl nic moc, klikaté rýhy hluboké jako horské soutěsky, prostým okem neviditelné.

„Víš, co to je?“ zeptal se Kristián.

„Ne.“

„To jsou dějiny té mince, podívej, rok 1948. Od té doby prošla tisícerýma rukama, chrastila v pokladnách, v kapsách a v mincovních automatech a třeba i vypadla z taxíku a kutálela se po hlavní třídě jednou v noci, když přšelo, přešel ji autobus, pak ji ráno našla malá holčička cestou do školy, vzala si ji domů a hodila ji do prasátka. Všechno tohle jsou stopy, je to historie té mince. Víš, co je to historie, chlapče? Ano, historie je opotřebení. Podívej se třeba na můj obličej, už je samá vráska, i když mi je teprve osmatřicet, a podívej se na svůj, máš ho hladký jak dětskou prdýlku, takže rozdíl mezi námi je to opotřebení, skoro třicetiletý rozdíl v opotřebení jako mezi touhle mincí a mezi korunou, co ji vyrazili včera, třeba touhle.“ Vytáhl z kapsy lesklou novou korunu s vyraženým koněm tam, kde dřív bývala koruna, a dal mi ji, abych ji položil pod mikroskop. Byla opravdu dokonale hladká jako moře v bezvětrí. Dokud jsme nevyměnili objektiv a ještě víc ji nezvětšili. Uviděl jsem, že přestože je plocha mince matná, je pokrytá miliardami droboučných částecek, Kristián mi řekl, že to jsou krystalky kovu, které se odrolí používáním, takže jinými slovy mince není nejlesklejší, když ji vyplivne razicí stroj, ale až poté, co ji asi tak šestadvacátý nebo třiačtyřicátý vlastník vyloví z kapsy a zaplatí s ní párek u stánku v Bjerke – to je nejlepší chvíle v dějinách mince, když vyklouzne z ruky hladového zákazníka a přistane na pultu sytého prodavače párku. Od té chvíle to s ní jde nemilosrdně z kopce, i když to chvíli trvá, protože viděl jsi někdy opravdu opotřebenou minci?

„Ne.“

„Doskoč do pokoje a přines máminu encyklopedii, díl s písmenem S.“

Učinil jsem, jak mi řekl, a nalistovali jsme heslo král Sverre, což byla ostatně taky vrcholná doba naší historie neboli opotřebenosti naší země, a Sverre byl nejen válečník a král, co vládl pevnou rukou ve 12. století, ale nechal i razit mince, v encyklopedii vyobra-

zené. Na nich stálo latinsky jen Suerus Magnus Rex, byly tenké jako list, svým leskem připomínaly slídu, a kdyby je člověk podržel proti slunci, viděl by přes ně. Ale u nich se jedná o opotřebovanost celých osmi set let, takže taková opotřebovanost nám na rozdíl od současných mincí nehrozí, uzavřel Kristián významně.

Díval jsem se na něj nechápavě.

„A když tohle vezmeš v úvahu,“ pokračoval filozoficky, „kdy myslíš, že je člověk v nejlepších letech?“

Zamyslel jsem se.

„Asi v tvém věku,“ odpověděl si s vychytralým úsměvem.

Toho večera jsem si vzal encyklopedii do postele a přečetl jsem celé heslo o králi Sverrovi, a přestože tam bylo plno slov, která Kristián ani nepoužil, bylo mi jasné, že měl naprostou pravdu.

5 |

Ale moje návštěvy u něj v pokoji matka ráda neměla. Říkala, že nemám podnájemníka rušit, a kromě toho se jí nelíbilo, že poté, co zaklepu, mě nechá tak dlouho čekat, než řekne „dále“ – občas se stalo, že vůbec „dále“ neřekl, a tak jsem dveře neotevřel. Zvlášť jí vadilo, že odtamtud odcházím s roztodivnými informacemi o průměrné teplotě na Špicberkách, o tom, že Norové vypijí za rok tři celé tři milionu litrů pálenky Eau de Vie na rozdíl od červeného vína, jehož nezkonsumují ani desetinu, protože takové věci se malému chlapci do hlavy nasouvat nemají.

„Nejsem žádný mimino.“

Taky jsem jí vyprávěl, že to, čemu říkáme červená uzzenina, se vlastně správně jmenuje salám a že premiéru Gerhardsenovi se nedá věřit, přestože ho pořád znovu volíme. Pak mi ty večerní návštěvy zarazila. Nesměl jsem mu ani vrátit mikroskop, který jsem si vypůjčil, abych mohl prostudovat oka na matčině punčoše. Vrátila ho za mě. Ale když vyšla ven, byla celá rudá a zeptala se mě, jestli si podnájemník vždycky suší spodní prádlo na garnýži.

Neměl jsem tušení. Jakmile se vzpamatovala, znovu tam vpadla a oznámila mu, že si vyprošuje, aby věšel spodní prádlo na okno, na oči celému sídlišti.

„No a co,“ řekl Kristián lhostejně. „A kde ho mám sušit? A kde prát?“

Dopadlo to tak, že dostal vlastní koš na špinavé prádlo, směl si ho odnést do společné prádelny, když byla na matce řada, hodit si ho do bubnu a ona mu ho pověsila v sušárně. Pochopil jsem, že to tak zařídila proto, aby se nemusela jeho špinavého prádla ani dotknout. Kristián to pochopil taky. V dalších týdnech jsme se spolu skoro neviděli.

Toho podzimu stávkovaly odbory zaměstnanců obchodů, Omar Hansen vyprodal všechno zboží a matka strávila strašně času cestou z práce, protože musela shánět něco k jídlu. Ale jednoho odpoledne se v předsíni objevila obrovská krabice a v ní margarín, chleba, brambory, rybí konzervy, tuba kaviáru, paštika, dvě limonády, tři

tabulky mléčné čokolády a úplně na dně dva komiksové sešity *Divoký západ* pro mne.

„To jsi neměl,“ řekla matka.

„Proč ne?“ zeptal se Kristián, který měl podobně jako Frank „styky“, jak říkal, na rozdíl od matky, jejíž odbory naopak stávkovaly.

„Aspoň bys to mohla dát do ledničky, ne?“

Takže to dopadlo podobně jako s televizí, na kterou jsme se teď s matkou dívali každý večer, ale už oprávněně, protože ji přihlásila na své jméno. Kristián se k nám čím dál víc přibližoval, ať dělala, co chtěla.

„Co za to budeš chtít?“ pokusila se.

„Co ty jsi zač, prosím tě?“ zeptal se zlostně, odešel do svého pokoje a zabouchl za sebou. A krabice tam hodinu nebo dvě stála, než se matka umoudřila a uklidila věci do ledničky.

„To mě skoro děsí,“ řekla. Ale pak dodala: „Tak dobrá.“ A dala mi limonádu. Zase uprostřed týdne.

Pak jsme snědli i jednu čokoládu, zapnuli jsme televizi a dívali se na Přehlídku šlágrů a na dlouhý dokumentární pořad o starém koni, co tahá bedny s pivem z pivovaru do obchodů v celém městě. Jmenoval se Méďa a bylo mu dvaatřicet let, což je na koně úžasný věk. Jádro pudla bylo v tom, že Méďa už měl doslouženo, a tak nejen on, ale celá jeho melancholická rasa měla uvolnit místo autům, asfaltu a v neposlední řadě rychlosti. Program byl čím dál smutnější a beznadějnější, a jak jsme na něj zírali, oběma nám v očích stály slzy. Ale končil naštěstí tím, že Méďa i jeho staříčkový majitel se odebrali na nějaký velký statek a své poslední dny trávili odpočinkem, slunce svítlo, květiny se chvěly a skřivani zpívali.

„Bohudíky,“ prohlásila matka a rychle televizi vypnula. Ještě jsme chvíli seděli a pomrkávali očima ze zrnění obrazovky, když řekla:

„Srazím mu to z nájmu!“

6 |

Pak přijela Linda. Autobusem. Sama. Zřejmě proto, že si matka nepřála znovu se setkat s její mámou, tipoval jsem.

Byla sobota. Došli jsme na zastávku u Akerské nemocnice o chvíli dřív a čekali jsme na autobus, který měl přijet za čtyři minuty půl druhé, dopoledne jsem měl školu a sotva jsem si stačil hodit domů tašku, ale o té události, že přijede Linda, jsem se živě duši nezmínil, protože jsem nevěděl, jak to říct. Nepřímo jsem kolem toho tématu kroužil s Rogerákem, ten měl dva starší bráchy a já se ho zeptal, jaké to je mít sourozence, asi úplně nepochopil, na co se ptám, ale pak se mu rozsvítilo a ucedil s úšklebkem:

„Pch, jedináček.“

Vyznělo to jako diagnóza, skoro jako kdybych byl chromajzl. Několikrát se mi úzkostí stáhlo hrdlo, třeba když jsme montovali tu novou postel – dokonce jsem v ní jednu noc spal –, když se matka mezi rozhodnutím vzít k sobě Lindu a dnešním dnem podivně zamyslela nebo odešla na půdu a přinesla náš obrovský kufr s nálepkami z Lomu a Dombåsu. Jak se ukázalo, byl plný jejích dětských šatů z doby, kdy jí bylo přibližně tolik jako Lindě, probírala se jimi, držela je před očima a mumlala si: „Můj ty bože, je to možné? Co je to, to se už nedá vůbec použít, snad jen tohle.“ Našla panenku, jmenovala se Amálie a nevypadala nijak skvostně, z břicha jí koukala vycpávka, protože matčiny bratři, jak jsem se dozvěděl, jí provedli operaci slepého střeva, nohy se jí bimbaly, hlavu měla otočenou dozadu a ve tváři místo očí matné korálky.

„Není roztomilá?“

„Ale jo.“

Položila Amálii do Lindiny postele, kde ji nechala celý týden, ale tu sobotu ráno zmizela.

„Kde je Amálie?“ zeptal jsem se, když jsem se probudil. Matka mi neodpověděla. „Dneska má přece přijet, ne? Ta Linda.“

„Ano, právě,“ řekla, jako by zrovna to byl důvod, proč je Amálie zase zpátky na půdě, aby mezi ní a Lindou nedošlo k nedorozumění,

nebo co já vím. Postel byla ostatně znovu přestlaná, už potřetí převlečená a nebylo v ní nic, jen čekala.

Pak konečně přijel autobus. Zastavil. Jenže nikdo nevystoupil. Několik pasažérů naopak nastoupilo, ale my s matkou stáli dál a bezradně se na sebe dívali. Brzdy autobusu funěly a harmonikové dveře rachotily a hrozily, že se každou vteřinou zavrou. Matka se do nich na poslední chvíli vrhla a zavolala – stůjte!, průvodčí vyskočil ze svého sedadla, vzal ji za paži a jedním kolenem dveře rozrazil.

„Opatrně, paní.“

Matka něco řekla, autobus zůstal stát a ona zmizela za zablácenými okny. Trvalo to dlouho a čekání mi připadalo nekonečné. Zevnitř jsem slyšel hlasitý hovor, pak se konečně objevila, v obličejí zarudlá a ustaraná, a za ruku vlekla malou holku v těsných šatech a v tom studeném podzimním dnu jen v podkolenkách a s maličkým světle modrým kufříkem v ruce.

„Děkuji vám,“ zavolala ještě na průvodčího, který odpověděl:

„Není zač, rádo se stalo.“ A pak dodal něco, po čem ještě víc zrudla, stála na místě a upravovala si vlasy, zatímco já obešel dokola tu novou holku Lindu, byla malá, obtlouklá a netečná, pohled zabodnutý do asfaltového chodníku.

Autobus konečně pokračoval v jízdě, matka si klekla před novou členku naší rodiny a pokusila se s ní navázat oční kontakt, ale moc se jí to nedařilo, jestli jsem to dobře pochopil. Pak to nevydržela, tedy matka, a to nevzhledné stvoření objala způsobem, který mě dost zarazil. Ale Linda nereagovala ani na to a matka si osušila slzy a řekla větu, kterou jsem od ní slyšel, když se za něco styděla:

„Ale co to dělám, vid'. Pojď, půjdeme si k Omaru Hansenovi koupit čokoládu. Chceš čokoládu, Lindo?“

Linda nevydala ani hlásku. Byla divně cítit, měla neučesané rozčuchané vlasy a ofinu až do očí. Ale zasunula ruku do matčiny dlaně a zmáčkla jí dva prsty tak silně, že jí zbělely klouby. To matku úplně zlomilo. A já se nemohl dívat, jak ji Linda drží, chápal jsem to instinktivně tak, že se tím drží života a že to změní většinu věcí, nejen v Lindině, ale i v mém a matčině životě, byl to jeden z těch stisků, co člověku sevrou srdce a drží ho pevně, dokud nezemře,

a možná i pak, když leží v hrobě a hnije. Popadl jsem ten nebesky modrý kufr, který skoro nic nevážil, a zatočil jsem s ním kolem hlavy.

„Ptá se tě, jestli chceš čokoládu!“ houkl jsem jí do ucha. „Copak neslyšíš?“

Linda sebou trhla a matka na mě vrhla jeden ze svých vražedných pohledů, jaké si obvykle vyměňujeme, jen když je kolem nás víc lidí. Využil jsem toho a šel jsem pár kroků za nimi, stoupali jsme do svahu, matka teď strojeně příjemným a nepatřičně silným hlasem říkala: „Tamhle bydlíme, Lindo,“ a ukázala našim směrem přes Trondhjemskou, nad níž se vznášely výfukové plyny.

„Tamhle ve druhém patře, jak jsou ty zelené záclony, domu se říká trojka, protože je to třetí blok odzdola, jeden z prvních, co tu postavili...“

A spoustu dalších nesmyslů, na které neměla Linda co říct.

Až když jsme dostali každý čokoládu, situace se zlepšila, protože Linda ji rychle zhltila a usmála se, spíš rozpačitě než šťastně, takže vypadala míň zuboženě, ale vsadil bych se, že se matce zdálo, že tu čokoládu spolýkala trochu moc lačně a že je na Lindě něco divného, něco, co by si člověk představoval jinak, takže bylo pro nás pro všechny lepší, že ta holka ještě neřekla ani slovo. Ozvala se, až když jsme vešli do dveří našeho společného pokoje.

„Postel,“ špitla.

„Ano,“ přikývla matka zmateně. „Tam budeš spát.“

Teprve teď Linda uvolnila železný stisk kolem matčiných prstů, vylezla na postel, lehla si, zavřela oči a my s matkou tu její hru pozorovali s rostoucím údivem, jelikož to nebyla žádná hra a Linda usnula jako špalek.

Matka pokyvovala hlavou, přikryla ji, sedla si k ní na kraj postele, hladila ji po vlasech a po tváři, pak odešla do kuchyně a sklesla unaveně na židli, jako by se právě vrátila z války.

„Ta chudinka je zřejmě úplně vyčerpaná. Musela jet k cizím lidem. Úplně sama.“

Ani pro tuhle úvahu jsem neměl pochopení, copak měla lepší alternativu než přijít k nám, do postele třikrát převlečené, ještě než v ní někdo ležel? To jsem taky řekl nahlas, chtěl jsem matce dát najevo, že už začínám mít té nové členky naší rodiny plné zuby.

Ale ona to neslyšela, otevřela modrý kufřík a našla tam dopis, něco jako návod k použití, jak nás napadlo, kde stálo negramotným písmem, co Linda ráda dělá – hraje si (!) – a co ráda jí: sladkou pomazánku Sunda a sýr s klíčkem, brambory s omáčkou, naopak nemá ráda ani maso, ani ryby, ani zeleninu. Stálo tam taky, že „nemáme do tý holky cpát moc jídla“. Kromě toho má něco s levým kolenem, na to musí brát léky, pilulky v krabičkách s Lindiným jménem, ty taky matka v kufříku našla a držela je proti světlu, aby je prostudovala, dva nebo tři prášky každý večer. „A ať je zapije sklenicí vody těsně předtím, než jde spát,“ pokračoval soupis pokynů, „aby v noci nevstávala a nelezla do ledničky.“

Matku to zase sebralo.

„Panebože.“

„Co je?“ zeptal jsem se.

„To je tak smutné!“ vzlykala.

Pořád jsem nic nechápal a jen jsem opakoval:

„A co?“

„A jak je mu strašně podobná!“

„Podobná komu?“ vyhrkl jsem a cítil, že jde do tuhého, ani ne tak proto, co říká, jako spíš proto, jak se při tom tváří. Samozřejmě mluvila o jeřábníkovi, o mém otci, o Lindině otci, o příčině toho našeho křiku, kterou nám byl čert dlužen, o muži, který předtím, než natáhl brka, dokázal nadělat tolik blbostí, že teď nevíme, čí jsme. A jako by toho ještě pořád nebylo dost, v tu chvíli otevřel dveře Kristián, v předsíni slyšel ten virvál a hned se ptal, co se to pro všechno na světě tady děje?

„To se tě netýká!“ zavolala na něj matka, úplně vyvedená z míry, takže se ani nepokusila schovat ubrečenou tvář. „Vypadni! Slyšíš? A už se neukazuj!“

Kristián jako mávnutím čarovného proutku pochopil, že byl vyhlášen výjimečný stav, a beze slova vycouval. Já ne.

„Ale komu jsem teda podobnej já?“ hulákal jsem na ni dál. „Tys mi nikdy neřekla, jestli jsem někomu podobnej já!“

„Co se ti to honí hlavou, prosím tě?“

Netušil jsem, že jsem už někdo jiný, teprve když jsem ji popadl za ruku, zakousl se jí do prstů, které si předtím uzurpovala Linda,

a zařal jsem do nich zuby, takže měla skutečně proč vyjeknout. Vyřala mi dlaní tvrdý pohlakek, což ještě nikdy neudělala, a tak jsme na sebe zírali a byli si vědomi ještě hlubší proměny. Dokonce jsem cítil, jak mi v tom mém nesnesitelném obličejí strnul mrazivě chladný úsměv.

Vyzvracel jsem se mezi nás na podlahu a klidně jsem vyšel do předsíně, natáhl si bundu a připojil se ke klukům, co nemají domov, aspoň to tak vypadalo, protože nikdy doma nebyli, jen venku, byli vyčouchlí a bezprizorní, Raymond Wackarnagel a Ove Jøn atd... Toho večera jsme vytloukli výplně vstupních dveří ve dvojce, ve čtyřce, v šestce, v sedmičce a v jedenáctce a taky malé okénko ve skladu, kde Lien přechovával ságo a cigaretový tabák. Za jeden sobotní večer se nikdy na Tonsenu nerozbilo tolik skel. A možná jsem jako jediný věděl, proč to dělám, nebo jsem měl přinejmenším důvod – tu tichou podivnou bytost, co u nás doma spala v nové posteli. Ostatní asi mlátili ze zvyku, nebo proto, že to měli v povaze, ale já rozhodně ne.

V následujících dnech nastalo důkladné vyšetřování ze strany domovníka i předsedy bytového družstva. Nebyl problém zjistit, kdo to udělal, samozřejmě staré firmy Ove Jøn a Raymond Wackarnagel atd., ale záhadou jsem byl já, ještě nikdy jsem nic neprovedl, vždycky se o mně mluvilo jako o mamincině mazánkovi, a nejen proto, že nemám otce, ale protože jsem vyrovnaný, docela veselý kluk s nohama na zemi a s bystrou hlavou, jak psala paní učitelka Henriksenová v hodnocení mých písemek z krasopisu. Dobře jsem četl a počítal, nebál jsem se, dokonce ani Raymonda Wackarnagela ne, každý večer jsem myl nádobí, moc jsem sice zatím nevyrostl, ale do kalhot jsem nemočil a ochotně jsem bral do ruky štětku a pomáhal doma vymalovat, když jsem o to byl požádán. Nedostal jsem se náhodou do špatné společnosti? Anebo ve mně taky dřímá nějaký nevypočitatelný démon?

Kristiánovi to poskytlo možnost opětovně vstoupit na scénu.

„Vyprdněte se na to,“ doporučil předsedovi družstva Jørgensenovi, který stál rozkročeně u nás v předsíni a probíral s matkou, co si počít s tím sígrem. „S tím klukem je všechno, jak má bejt,“ prohlásil.

„Jak ty to můžeš vědět?“ reagovala matka, která z nějakého důvodu usoudila, že je nezbytné držet basu s Jørgensenem, submisivní roli docela zvládala, když bylo třeba, pochytila to už doma, byla nejmladší ze čtyř sourozenců v chudinském Torshovu, otec pil jak duha a její máma, jakmile otec zemřel, si hned po návratu z pohřbu sedla do křesla a začala pít taky.

„To přece vidí každý,“ pravil Kristián tím svým vemlouvavým hlasem odboráře, „kdo má trochu fištrónu.“

Pro jistotu mi položil dlaň na hlavu a usmál se, bůhví čemu, a s tichým pobrukováním odešel do svého pokoje.

Matka stála s rukama zkrříženými na prsou a hrála si s obvazem omotaným kolem zraněných prstů, těch Lindou zhmožděných a mnou pokousaných, náhle trochu znejistělá neblahým spojenectvím s Jørgensenem, mocným mužem, který rozhodoval, kdy se budou odvdzdušňovat radiátory a jak je třeba srovnat sánky uskladněné na léto v protiletectkém krytu.

„Tak už to snad nemusíme rozmazávat,“ pokusila se o smír a dívala se stranou. Moc nescházelo a já znovu začal bulet, budu muset zaplatit z ušetřených peněz sklo v jedenáctce, protože to jsem rozbil já sám.

Matka se na mě soucitně podívala a Jørgensen pochopil, že tím jsou jednání skončena, ale přesto zůstal stát, jako by chtěl naznačit, že rozhodovat o tom, jestli ještě zůstane, anebo půjde, je na něm, nikoli na matce, nemluvě o tom, kdy bude věc považovat za uzavřenou. Jakmile se tak rozhodl, odešel.

Matka se pustila do dlouhého kázání o tom, že se nesmím držet té party z ulice, vyslýchala mě, co mě to popadlo, a tak dále. Ale na rozdíl od toho všeho nepochopitelného, co se na nás sesypalo v den, kdy přijela Linda, bylo tohle úplně normální.

Linda teď seděla v kuchyni u stolu a čekala.

Na večeri.

V souladu s návodem k použití z modrého kufříku jsme zavedli rutinu, že matka namazala na prkénku chleby, rozdělila nám je na talířky a postavila je před nás spolu se sklenicí mléka. Stejný počet chlebů na oba talířky, dva a půl, namazané tím, o co jsme si řekli, zatímco matka snědla jen jeden se sirupem, prý jí to připomíná dět-

ství, nebo spíš to, jak nikdy neměla dost, protože u nich měli hluboko do kapsy i do talíře, a přitom si něco dělala ve skříni nebo v dřezu, občas i dala k lepšímu něco zábavného. A Linda nikdy nedostala přidáno, i když seděla na židli jak přilepená a hleděla na matku tichým, prosebným pohledem, který by normálně zlomil i nejsilnější vůli, ale dlužno říct, že už nejedla zdaleka tak hltavě jako první den, a dokonce pochopila, že na pomazánku na chlebu, třeba na Sundu, se prsty nesahá.

Bylo mi jasné, že ačkoli bych si často třeba dal ještě jeden krajíc – a nikdy předtím nehrálo roli, jestli sním dva chleby, nebo šest – o další jsem si před Lindou neřekl a inkasoval jsem matčin uznalý pohled, poněvadž jsme přece spreženci v dodržování rad uvedených v dopise. Linda pochopila, že už nic nedostane.

„Číst,“ řekla.

A četlo se. Ale nejdřív se sklidilo ze stolu a umylo se nádobí, jestli se to tak dá říct, protože Linda jen stála na stoličce – kterou jsem jí musel přenechat – a plácala rukama v mydlinkách, zatímco já myl pečlivěji než dřív a cítil jsem, že teď už Linda není divně cítit, není cítit nijak, zrovna jako já. Byla taky učesaná, měla kratší vlasy a ofinu sepnutou světle modrou sponkou, takže jí vlasy nepadaly do velkých očí, a neměla je tím pádem zakryté. Matka se jí zeptala, jestli umí nějakou písničku. Linda něco zadrmolila, nic mi to neříkalo, ale matka se usmála, zanotovala melodii a pak při utírání a uklízení nádobí i dvě sloky té neznámé písničky zazpívala, Linda se šibalsky usmívala do dřezu a zrudly jí tváře, což jsme kvitovali jako dobré znamení, protože, jestli mám být upřímný, od chvíle, kdy k nám přišla, se mockrát neusmála.

I čtení se dost změnilo, znovu jsme vytáhli děti Bobseyovy, které mě už dávno pěkně štvaly, tahle banda dětí s tolika rodiči, strýci a tetičkami, že to nešlo dál, a knížku o Mette-Marit v baletní škole, tu matka milovala, když byla malá, a pak se ji pokoušela vnutit mně, ale já nemohl Mette-Marit vystát. Kromě toho nechtěla Linda číst moc stránek, jen tak půldruhé a pak znovu od začátku, jako by ztratila během vyprávění nit, anebo měla zvláštní zálibu v opakování.

Ležel jsem nahoře až skoro pod stropem a uvažoval, že o vlastních přáních nesmím ani muknout, zvlášť když jsem si byl jist, že to

matka ocení, a to opravdu nikdy nezapomněla a vysílala ke mně vděčné pohledy, tvořili jsme něco jako družstvo pověřené úkolem věnovat se konkrétnímu člověku, kterému moc nerozumíme, a dlouho se nám to skutečně nedařilo, uspěli jsme teprve až o dobré tři měsíce později.